

Separate attention is paid to the critical role of the human factor – educators and parents. It is emphasized that without increasing their environmental awareness and sensitivity to nature, it is impossible to ensure high-quality and long-term environmental education. Measures are proposed to improve teacher training by enriching curricula and organizing professional development courses, as well as educational work with parents through lectures, seminars, and joint events.

The conclusions note that the successful implementation of environmental education is possible provided that an enriched natural environment is created, teachers are systematically trained based on proven international methods and their adaptation to the national context, and families are actively involved in shaping the environmental culture of future generations.

Keywords: *environmental education, preschool education, nature-oriented learning, environmental awareness, environmental culture, environmental programs, professional development of teachers, sustainable development.*

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-164.2025.07>

УДК 378.07:005.8

Дерев'янка Д. В.

УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ЕТАПИ, МЕТОДИ ТА ПЕРЕВАГИ

У статті представлено дослідження процесу управління проєктами в умовах освітнього середовища. Автор аналізує історичні корені появи цього явища, сутність основних понять, виокремлює типи освітніх проєктів, головні етапи та методи управління проєктами в закладів освіти, демонструє характерні ознаки методу проєктів. Зокрема, розглядається важливість інтеграції цього підходу в освітній процес для розвитку особистості учня або студента, сприяння більш глибокому і систематичному розумінню предмета та активному залученню до навчального процесу.

Також наводить ряд переваг його застосування в освітньому середовищі, що стосуються формування критичного мислення в учнів і студентів, здобуття досвіду наукової діяльності, розвитку креативності, можливості планувати роботу педагога, використовувати велику кількість інформаційних джерел, аналізувати й зіставляти отриману інформацію. Використання проєктного методу в навчанні дозволяє організувати активне навчання, де учні самостійно шукають рішення задач, а також розвивають важливі навички, такі як комунікація, співпраця та інноваційність.

Крім того, автор підкреслює важливість адаптації проєктного управління до специфіки освітніх закладів різних рівнів та напрямів. Управління проєктами в освіті має на меті не лише досягнення навчальних результатів, а й розвиток організаційних та управлінських навичок у викладачів. Це передбачає стратегічне планування, оцінювання результатів, а також ефективну взаємодію з іншими учасниками навчального процесу: учнями, батьками та адміністрацією закладу.

Таким чином, метод проєктів в освіті не тільки сприяє досягненню конкретних освітніх цілей, але й формує у студентів та учнів компетентності, необхідні для подальшого професійного та особистісного розвитку в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: *проєкт, освітній проєкт, управління проєктами, заклади освіти.*

Нині в Україні приділяють високий рівень уваги процесу навчання та

виховання. Це зумовлено тим, що освітній потенціал є одним із важливих факторів розвитку національної економіки.

На сучасному етапі реформування сфери освіти важливого значення набуває саме процес удосконалення управлінської діяльності та методичного супроводу розвитку управління проектами, оскільки вони увійшли у практику керування процесом навчання як найбільш ефективний інструмент формування дослідницької й наукової компетентності учнів і студентів, а також – розвитку ефективності навчально-пізнавальної діяльності.

Однак, варто відмітити, що процес управління проектами у закладах освіти є досить складним. Так, якщо керівник навчального закладу не приділяє цьому належної уваги, він не зможе оцінити, яку користь вони приносять для підвищення якості навчального та виховного процесів.

У теперішній час управління проектами широко досліджено у сфері економіки, а також частково в сфері освіти. Проте, цей напрям діяльності залишається актуальним [4, с. 57].

Метою статті є дослідження процесу та методів управління проектами в закладах освіти.

Питання управління проектами в закладах освіти досліджували такі науковці як: О. Івасів (управління проектами у закладі освіти) [4], В. Козленко (управління освітніми проектами та проектна компетентність майбутніх педагогів) [5], О. Кулініч (управління проектами в системі освіти: поняття, зміст) [6], О. Незбрицька (управління соціальними проектами у сфері освіти) [8], О. Радкевич (програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної освіти) [9] та ін.

Історію управління проектами як окрему галузь було започатковано у 50-х роках ХХ століття у двох напрямках одночасно, а саме:

- 1) сіткового планування – CPM (critical path method), або CPA, PERT;
- 2) структуризації – C/SPEC (cost specification), або C/SCSC (cost/schedule control system criteria).

Перший напрям сформували в хімічній, суднобудівній промисловості та енергетиці. Він фокусувався, переважно, на простих об'єктах, і основним його завданням було управляти строками виконання робіт.

Другий – виник у оборонній промисловості. Тут головними були три параметри, зокрема: обсяги робіт, організація й витрати. Обсягами управляли за допомогою створення робочої структури проекту, організацією – за допомогою розробки організаційної структури, витратами – завдяки формуванню затратної структури. Головною ціллю було: виконати роботи вчасно, якісно, в межах запланованого бюджету.

У 60-х роках, коли посилилась динамічність бізнес-середовища розпочалися пошуки нових гнучких методів управління та організаційних структур проектів. Натомість, упродовж 70-х років управління проектами формується, як цілісна система. Її розвиток прискорюється з упровадженням і активним застосуванням комп'ютерних програм отримання й опрацювання інформації.

Нині процес управління проектами поєднує національні та міжнародні організації – інвестиційні, промислові, будівельні, консалтингові й інжинірингові фірми, освітні заклади, наукові установи. Проводяться конгреси і симпозиуми, здійснюється видавництво журналів, книг, підручників, розробляється спеціальне програмне забезпечення тощо. При цьому, найбільшою міжнародною організацією в галузі проєктного менеджменту є Міжнародна Асоціація управління проектами – IPMA. Вона об'єднує більш як 20 національних товариств більшості розвинутих країн світу [7, с. 9].

Н. Блага поняття «проєкт» тлумачить як «конкретну подію або процес із чітко визначеними термінами, що спрямовані на створення унікального продукту чи досягнення інноваційних результатів» [1].

Загальновідомими є такі «визначені характеристики проєкту:

– чітке окреслення меж (у часі, меті та завданнях, результатах тощо) – це характерологічна риса проєкту, що дає можливість контролювати процес його реалізації за чітко визначеними етапами;

– цілісність – загальний сенс проєкту зрозумілий і доречний, кожна його складова частина відповідає загальному задуму та передбаченому результату, а також – націлена на реалізацію мети;

– послідовність і логічний зв'язок – логічна побудова частин, що взаємно співвіднесені та обґрунтовують одну мету й завдання органічно пов'язано з вирішеною проблемою;

– об'єктивність та обґрунтованість – доказ того, що ідея проєкту, підхід до вирішення проблеми виникли не випадково, а є результатом роботи авторів, детального аналітичного дослідження, осмислення ситуації та її оцінки;

– життєздатність – визначення перспектив розвитку проєкту в майбутньому, перспективи його реалізації за інших умов» [4, с. 60].

У свою чергу, В. Козленко зазначає, що «освітній проєкт – це структурований навчальний захід або програма, яка має мету та спрямована на розвиток знань, умінь, навичок або компетенції учасників. Це може бути проєкт, що впроваджується в освітньому закладі, організації або спільноті з метою покращення освітнього процесу, досягнення конкретних навчальних цілей або забезпечення інноваційного підходу до навчання» [5, с. 105].

Дослідник також виокремив типи освітніх проєктів [5, с. 105]. Серед них наступні:

1. Навчальні проєкти. Націлені на розвиток конкретного спектру знань, навичок або предметів учнями шкіл чи студентами фахової передвищої та вищої освіти (наприклад, проєкт з розв'язання задач із математики, науковий дослід або творчий проєкт).

2. Проєкти з розвитку педагогічного потенціалу. Найчастіше вони спрямовані на підвищення кваліфікації педагогічних працівників, тренінги з впровадження нових методів, методик, технологій навчання, атестаційні проєкти тощо.

3. Інфраструктурні проєкти. Їх створюють аби забезпечити розвиток освітньої інфраструктури (наприклад, будівництво нових навчальних

приміщень, обладнання лабораторій чи бібліотек).

4. Соціальні проекти. Часто вони мають на меті реалізувати педагогічні ініціативи, спрямовані на розв'язання конкретних соціальних проблем чи включення учнів із особливими освітніми потребами.

5. Проекти з підвищення рівня культури безпеки та охорони здоров'я. Можуть забезпечувати процес навчання учнів правилам безпеки, здоровому способу життя, профілактиці вживання алкоголю, наркотиків, тютюнопаління тощо.

Характерними ознаками методу проектів є такі як:

1. Наявність соціально значущого завдання (проблеми) потребує вирішення за допомогою пошуку й застосування знання. Таке завдання може бути дослідницьким, інформаційним, практичним.

2. Виконання проекту починається з планування дій, які мають допомогти вирішити проблему. Тобто відбувається проектування самого проекту, зокрема – визначення виду продукту і форми презентації.

3. Кожен освітній проект обов'язково вимагає дослідницької роботи учнів і студентів. Адже основною рисою проектної діяльності є пошук інформації, яка потім буде оброблена, осмислена та представлена учасникам робочої й цільової груп.

4. Результатом роботи над проектом має стати готовий продукт.

5. Підготовлений продукт повинен бути представлений достатньо переконливо, як найбільш прийнятний засіб вирішення проблеми. На завершальному етапі відбувається презентація цього освітнього продукту [3].

В українській педагогіці термін «управління педагогічним проектом» з'явився в останнє десятиліття внаслідок розповсюдження міжнародних освітніх проектів. Питання управління такою діяльністю висвітлюється у багатьох фахових виданнях [4, с. 57]. Так, О. Кулініч зазначає, що «управління проектом – це процес управління командою і ресурсами проекту за допомогою специфічних методів, завдяки яким він завершується успішно і досягає своєї мети» [6, с. 211]. Однак, таке визначення не розкриває специфіки освітніх проектів, оскільки є надто узагальненим.

У свою чергу, Л. Ващенко більш об'єктивно сформував трактування цієї дефініції. Відтак, він вважає що «управління педагогічним проектом є процесом цілеспрямованих змін, які відбуваються за заздалегідь визначеними параметрами (цілі, завдання, людські та фінансові ресурси тощо)» [2].

Серед основних етапів управління освітніми проектами можна виокремити такі як:

1. Планування. Визначення мети проекту, формулювання завдань, обґрунтування необхідності та доцільності його втілення, оцінка ресурсів (бюджет, час, персонал), створення графіка виконання.

2. Впровадження та організація роботи. Реалізація заходів, згідно розробленого плану, координація робіт між учасниками команди, вирішення проблем, які виникають у ході діяльності, контроль за виконанням етапів.

3. Моніторинг і оцінка результатів. Систематичне спостереження за ходом

реалізації проєкту, оцінка досягнутих результатів, аналіз ефективності заходів, виправлення помилок (якщо в цьому є потреба).

4. Завершення проєкту. Підготовка звітів про виконані роботи та досягнуті результати, архівація документації, оцінка проведених занять і рекомендації для майбутніх проєктів; висвітлення результатів у ЗМІ й на вебсайтах навчальних закладів [5, с. 106].

Важливо також відмітити, що управління освітніми проєктами включає специфічні методи й стратегії, націлені на планування, реалізацію та оцінку освітніх ініціатив у навчальному середовищі. У результаті проведеного аналізу, можна виділити найбільш поширені методи управління освітніми проєктами, а саме:

1. Застосування цілей SMART (тобто виокремлення конкретних, вимірюваних, досяжних, реалістичних і часових об'єктивних цілей для проєкту).

2. Розробка проєктного плану (створення детального плану заходів. Важливо передбачити завдання, терміни, відповідальних осіб і ресурси для успішної реалізації проєкту).

3. Керівництво проєктними зборами (організація керівником проєкту зустрічей і зборів для комунікації з робочою групою, узгодження планів дій і вирішення проблем).

4. Методології управління проєктами (використання концепцій Agile, Scrum, Kanban, метод критичного шляху – для організації роботи та досягнення цілей і завдань проєкту).

5. Залучення сучасних інструментів управління проєктами, таких як: програми для спільної роботи, онлайн-інструменти для відстеження прогресу, додатки для комунікації тощо.

6. Методи аналізу та оцінки ризиків, а також – розробка стратегій для їх уникнення або зменшення негативного впливу на проєкт.

7. Залучення стейкхолдерів.

8. Забезпечення взаємодії та інформаційних комунікацій із робочою й цільовою групами проєкту й представлення звітів про стан виконання завдань [5, с. 106].

На нашу думку, ці методи управління допомагають успішно реалізувати освітні проєкти, забезпечуючи ефективну організацію, співпрацю та досягнення їхніх цілей у освітньому середовищі. Усе це чинить позитивний вплив на учасників освітнього процесу, сприяє розвитку та активній замученості, задля досягнення спільної мети.

Найважливішою складовою в процесі управління проєктами є планування. Так, за дослідженнями Н. Благі, «планування проєкту – це всеохоплюючий процес визначення цілей і параметрів взаємодії робіт і учасників, розподіл ресурсів, а також вибір і прийняття організаційних, економічних й технологічних рішень для досягнення цілей проєктної діяльності» [1, с. 57].

План освітнього проєкту може містити наступні розділи: мета, передумови, підхід; цілі та завдання; сфера дії; результати; обмеження та

припущення; пов'язані проєкти та критичні залежності; графік і етапи; оцінка бюджету або витрат; оцінка ризику; WBS (структура проєкту); підхід до управління якістю; інструменти та методи, які слід використовувати; оцінки ресурсів; стандарти; зміни та процедури контролю; ролі та обов'язки; план роботи; каталог контактів команди; форма для затвердження; бланки звітності [1, с. 57].

До переваг застосування проєктів педагогічними працівниками у освітньому середовищі можна віднести наступні [3]:

– можливість планувати свою роботу попередньо прораховуючи результати;

– використовувати велику кількість інформаційних ресурсів;

– можливість підбирати та накопичувати освітній матеріал;

– аналізувати й співвідносити отриману інформацію, аргументувати власні думки;

– швидко приймати рішення.

Для учнів і студентів проєктна діяльність надає також ряд переваг, а зокрема [3]:

– формування навичок критичної оцінки отриманої інформації;

– розвиток креативності мислення, без якої неможливе створення чогось нового;

– отримання практичного досвіду, необхідного для подальшого розвитку учнів і студентів;

– отримання досвіду науково-дослідної діяльності.

Висновки. Отже, процес управління проєктами в закладах освіти є досить складним і багатогранним. Для їх успішної реалізації необхідно аби керівники навчальних закладів приділяли достатньо уваги, контролювали терміни і якість виконання передбачених планом завдань, корегували діяльність робочої групи, вирішували проблеми, що виникають у ході досягнення мети, спостерігали за тим, як проєкт впливає на якість здобуття знань і умінь учнями й студентами.

Аби оцінити ефективність проєктної діяльності в закладі освіти необхідно застосовувати найсучасніші методи роботи, використовувати програмне забезпечення. Все це дозволить реалізувати план проєкту в окреслені терміни, з уникненням великої кількості проблем і забезпечить покращення якості освіти в цілому.

Використана література:

1. Блага Н. В. Управління проєктами: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 152 с. URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/20.pdf>
2. Ващенко Л. М. Управління освітніми проєктами. *Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати: практико-орієнтований* : збірник наукових праць. Київ: Департамент, 2023. С. 34. URL : <https://osvita.ua/school/method/technol/1411/>
3. Жила Г. В. Проєктна діяльність у школі. Київ, 2021. URL : <https://naurok.com.ua/proektna-diyalnist-u-pochatkoviy-shkoli-263109>

4. Івасів О. В. Управління проектами у закладі освіти. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17176/1/4_Ivasiv.pdf
5. Козленко В. Г. Управління освітніми проектами та проектна компетентність майбутніх педагогів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. № 89. С. 104-109. URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/20.pdf>
6. Кулініч О. І. Управління проектами в системі освіти: поняття, зміст. *Публічне урядування*. 2020. № 4 (24). С. 202–212. URL : <https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/187>
7. Микитюк П. П. Управління проектами: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль, 2024. 270 с. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/>
8. Незбрицька О. Управління соціальними проектами у сфері освіти. URL : <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/42>
9. Радкевич О. Програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної освіти. *Науковий вісник інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. № 2 (19). 2019. URL : <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/349/584>

References:

1. Blaha N. V. (2021). *Upravlinnia proektamy : navchalnyi posibnyk [Project Management: A Study Guide]*. Lviv : Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. 152 s. URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/20.pdf> [in Ukrainian].
2. Vashchenko L. M. (2023). *Upravlinnia osvitynymi proektamy [Educational Project Management]*. *Metod proektiv: tradytsii, perspektivy, zhyttievi rezulaty: praktyko-zorientovanyi : zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv : Departament. S. 34. URL : <https://osvita.ua/school/method/technol/1411/> [in Ukrainian].
3. Zhyla H. V. (2021). *Proiektna diialnist u shkoli [Project activities at school]*. Kyiv. URL : <https://naurok.com.ua/proiektna-diyalnist-u-pochatkoviy-shkoli-263109> [in Ukrainian].
4. Ivasiv O. V. *Upravlinnia proektamy u zakladi osvity [Project management in educational institutions]*. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17176/1/4_Ivasiv.pdf [in Ukrainian].
5. Kozlenko V. H. (2023). *Upravlinnia osvitynymi proektamy ta proiektna kompetentnist maibutnikh pedahohiv [Management of educational projects and project competence of future teachers]*. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. № 89. S. 104-109. URL : <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/20.pdf> [in Ukrainian].
6. Kulynich O. I. (2020). *Upravlinnia proektamy v systemi osvity: poniattia, zmist [Project management in the education system: concept, content]*. *Publichne uriaduvannia*. № 4 (24). S. 202–212. URL : <https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/187> [in Ukrainian].
7. Mykytiuk P. P. (2024). *Upravlinnia proektamy : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshcheykh navchalnykh zakladiv [Project management: a textbook for students of higher education institutions]*. Ternopil. 270 s. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/> [in Ukrainian].
8. Nezbyrtytska O. *Upravlinnia sotsialnymy proektamy u sferi osvity [Management of social projects in the field of education]*. URL : <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/42> [in Ukrainian].
9. Radkevych O. (2019). *Prohramne zabezpechennia upravlinnia proektamy u sferi profesiinoi osvity [Project management software in the field of vocational education]*. *Naukovyi visnyk instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika*. № 2 (19). URL : <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/349/584> [in Ukrainian].

D. DEREVIANKO. Project management in educational institutions: stages, methods and advantages.

The article presents a study of the project management process in an educational environment. The author analyzes the historical roots of this phenomenon, the essence of basic concepts, identifies types of educational projects, the main stages and methods of project management in educational institutions, and demonstrates the characteristic features of the project method. In particular, it considers the importance of integrating this approach into the educational process for the development of the personality of a pupil or student, promoting a deeper and more systematic understanding of the subject and active involvement in the learning process.

It also lists a number of advantages of its application in the educational environment, which relate to the formation of critical thinking in pupils and students, gaining experience in scientific activity, developing creativity, the ability to plan the work of a teacher, use a large number of information sources, analyze and compare the information obtained. The use of the project method in teaching allows for the organization of active learning, where students independently seek solutions to problems and develop important skills such as communication, collaboration, and innovation.

In addition, the author emphasizes the importance of adapting project management to the specifics of educational institutions of different levels and directions. Project management in education aims not only to achieve learning outcomes, but also to develop organizational and managerial skills in teachers. This includes strategic planning, performance evaluation, and effective interaction with other participants in the educational process: students, parents, and school administrators.

Thus, the project method in education not only contributes to the achievement of specific educational goals, but also develops the competencies necessary for further professional and personal development in the modern information society in students and pupils.

Keywords: *project, educational project, project management, educational institutions.*

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-164.2025.08>

УДК 377.3:377.5:377.6:378.046.4

Дужий Р. В., Деркач Т. М.

МОДЕЛЬ СИСТЕМИ КУРСОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДЛЯ УЧАСТІ В МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЯХ З ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ

Дослідження подає обґрунтовану модель системи курсової підготовки військовослужбовців Збройних Сил України для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. Робота акцентує на сучасних викликах, зумовлених еволюційною динамікою конфліктів, появою нових загроз, обмеженістю ресурсів та необхідністю дотримання міжнародних стандартів підготовки. Розроблена модель складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: концептуально-цільового, змістового, організаційного та результативного. Концептуальний блок базується на системному, інтегративному, компетентнісному, акмеологічному та контекстному підходах, урахує мега-, макро-, мезо- й мікрофактори впливу, що забезпечує узгодженість підготовки за міжнародними стандартами та національними пріоритетами. Змістовий блок охоплює теоретичні модулі, спеціальну та мовну підготовку за мовним стандартом НАТО STANAG 6001, а також практичні заняття, рольові ігри, польові тренування, штабні вправи. Організаційний блок визначає структуру, зміст, методiku та умови реалізації освітнього процесу. Він передбачає модульну побудову навчання, використання інтерактивних і рефлексійно орієнтованих технологій, побудову іншомовного та імерсивного навчального середовища, критичного мислення й уміння працювати в умовах невизначеності. Методичне забезпечення структурується за рівнями «форми – методи – засоби» та охоплює автентичні матеріали, симуляційні тренажери, мультимедійні ресурси й матеріально-технічне забезпечення, необхідне для відпрацювання алгоритмів дій у типових та стресових ситуаціях. Результативний блок представлений у вигляді чотирьох взаємопов'язаних компонентів готовності, кожен із яких охоплює специфічну складову підготовки військовослужбовця – когнітивну, ціннісно-мотиваційну, психомоторну та рефлексійну. Ці компоненти забезпечують комплексний розвиток військовослужбовця як